

Pædagogisk læreplan for Bø. Lindehaven. Afd. Lyngen og Højen 2021

Lindehaven vores Institution.

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendt-

gørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Lindehaven er en 0-6 års institution, der består af to fysisk adskilte huse, der ligger på hver deres matrikel, med en vej i mellem sig. I begge afdelinger har vi, en vuggestue gruppe med 0-2 årige, to børnehave grupper med 3-4 årige og en gruppe med de største børn. Lindehaven ligger i et hyggeligt boligområde, der består af parcelhuse og rækkehuse og ligger tæt på ungdomsskole og gymnasie. Området byder på muligheder for, at udforske mangeartede lege pladser og grønne områder, som supplement til vores egne hyggelige legepladser, hvor begge afdelinger både har en vuggestue legeplads, og en børnehave legeplads der er adskilt fra hinanden.

I Lindehaven arbejder vi med, trivsel, læring, udvikling, og dannelse, ud fra den nye styrkede læreplans værdier.

Vi lægger vægt på den professionelle relations og omsorgs kompetence, til at fremme hvert enkelt barns trivsel og udvikling, således fremmes færdigheds udvikling i alle dens forståelser, den sociale udvikling, den personlige udvikling og ikke mindst børnegruppens udvikling foregår i et positivt samspil.

Vi vægter legen højt, både den frie leg, den voksen initieret leg og den strukturerede leg. På den måde får børnene mulighed for at sætte sig selv i spil, erfarer, lærer, og ikke mindst dannes i mange slags fællesskaber. Vi lytter til børnene, følger barnets/børnenes spor, og tilrettelægger hverdagen efter den aktuelle børnegruppe og de behov der måtte være.

I Lindehaven øver vi os hver dag på, at blive fagligt dygtigere, sammen. Det gør vi bl.a ved, videre uddannelse af personalet (ICDP), oplæg og strukturerede dialoger med fagligt indhold, der tager udgangspunkt i faglige temaer. Derudover, gør vi brug af PPR (Pædagogisk, psykologisk rådgivning), der med deres faglighed, opkvalificerer viden og forståelser og hjælper os, til at blive dygtigere til, at få øje på vores egne blinde pletter i forhold til fx struktur og organisering.

Sidst men ikke mindst er Lindehaven en institution, der vægter samarbejde, med forældre, det tværfaglige samarbejde og samarbejde med hinanden, højt. I Lindehaven vil vi hinanden og det er særligt det, som kendetegner vores institution, børnenes, personalets og forældrenes. I Lindehaven kan det mærkes, ses og høres, at livet og hverdagen for børn og voksne er fyldt med glæde, opdagelser, fællesskab, pædagogiske aktiviteter og samvær på mange niveauer.

Denne læreplan, som du nu skal i gang med at læse, skal ses som et dynamisk værktøj, der skal hjælpe os med, at have fokus på, alle de værdier og områder, som den nye styrkede læreplan indeholder. Vi er langt fra eksperter, på det hele. Der vil være områder vi skal arbejde med, og lave planer for, og have et særligt udviklings fokus på. Og der vil være områder, hvor vi er langt og mere skal se i retning af forfinelse og justeringer. Læreplanen er krydret med små fortællinger fra de forskellige stuer, og fra begge afdelinger så læseren kan få et billede af, hvordan vi omsætter ordene i vores læreplan til praksis. Der er ikke nødvendigvis eksempler alle steder, ligesom at læringsmiljøet nogle steder beskrives samlet for alle aldre, og der hvor det giver mening, er læringsmiljøet delt op. Læreplans temaerne skal desuden ses i sammenhæng med hinanden, så når vi beskriver et enkelt tema, så hænger det alligevel sammen med alle de andre temaer. Man kan således ikke isoleret set udvikle en forståelse og kendskab til kultur, æstetik og fællesskab uden at de sproglige, de sociale og personlige kompetencer også kommer i spil. Denne læreplan er os, der hvor vi er nu, og ikke mindst der hvor vi gerne vil hen.

God fornøjelse med læsningen

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være et gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

BØRNESYN

I Lindehavens to afdelinger ser vi barnet som et unikt, værdifuldt menneske der skal leve det gode børneliv hos os. Barnet har uanset alder, en stemme, der på alle mulige måder giver udtryk for og tilkendegiver følelser, stemninger, holdninger, der skal ses og forstås af det pædagogiske personale. Vi arbejder med, at enhver stemme eller udtryk indeholder en fortælling om noget vigtigt for barnet. Vi arbejder løbende med, at være opmærksomme på, at vi følger børnenes perspektiver, spor, interesser og oplevelser, i vores planlægning af det pædagogiske arbejde. Og i tilrettelæggelse af lærings miljøet, der skal kunne rumme mulighed for, at forskellige slags fællesskaber understøtter barnets mulighed for at udvikle sit fulde potentiale, i mange slags sammenhænge. Det pædagogiske personale arbejder derfor med, at være:

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

Nærværenden, glade og imødekommende engagerede voksne, der kan skabe rum for barnets udtryk.

Nysgerrige voksne, der går på opdagelse i barnets univers og udtryksformer

Voksne der kan skabe rum for forskellige slags fællesskaber, venskaber og de muligheder for udvikling og læring der ligger heri, både for det enkelte barn, og for store og små børnefællesskaber.

Voksne der kontinuerligt arbejder med, at have fagligt fokus på, at alle børn oplever sig værdifulde og anerkendt i samspil med voksne i både handlinger og ord.

Voksne der møder barnet med et positivt menneskesyn, der har øje for barnets potentiale og udviklingsmuligheder.

Eksempel Børnehave gruppe: I alrummet, hvor de største børn holder til, foregår der en masse forskellige ting. Nogen børn laver hule, med tæpper og skille vægge, nogen børn tegner, nogen børn leger under bordene og andre børn igen, sidder sammen med en voksen og snakker, mens de tegner eller laver perleplader. Rummet ser i første øjekast, temmelig kaotisk ud. Men står du en lille stund og betragter scenen, ses det, at alle børn er optaget af forskellige legeforløb med hinanden, uforstyrret af, at der er mange forløb i gang på samme tid. En voksen er optaget af nogle børns fortællinger, og folder sproget ud

med sin deltagelse i emnet. Den anden voksne i rummet ordner små konflikter, og understøtter med ord og handlinger børn der viser at de har brug for hjælp til at komme i leg eller aktivitet. Der er en optagethed, af det fælles tredje.

Refleksion: De voksne er i eksemplet, i fint samspil med børnene og viser børnene, at de har værdi i sig selv, ved at understøtter børnenes leg og initiativer og ikke forsøger, at få børnene til noget andet end det der er optaget af lige nu sammen.

Vi vil dog, som personalegruppe vedblive med at have et fagligt fokus på, om der er sammenhæng i vores tilrettelæggelse af læringsmiljø, i forhold til aktuelle børnegrupperes sammensætning og udvikling, så alle børn kan se sig ind i de rammer og muligheder, som vi skaber.

Derudover er børnesynet en evig kilde til refleksion og dialog, hvor vi vil sikre os, at vi i både ord og handlinger hver dag møder barnet og hinanden med netop det anerkendende positive menneske syn, der anerkender barnets kompetencer og bidrag. Det kræver at vi systematisk drøfter børnesynet i de sammenhænge, hvor vi evaluerer indsatser, har dialoger og tilrettelægger den pædagogiske praksis. Fx på p-møder, på husmøder, på vores dialog møder (evalueringsmøder) mm, således at fx en indsats også har en beskrivelse og italesættelse af børnesynet, og måden barnets bidrag og kompetencer bliver mødt på, i en given handling. Et hjælpe redskab til dette er børneinterview, som vi allerede arbejder med for nogle udvalgte børn, hvor barnets syn på eget liv bliver hørt og kortlagt. Disse børneinterview vil vi arbejde mere systematisk med, så et bredere billede af børnenes syn på deres liv hos os, kan være en kilde til information om, hvor vi skal øve os, og hvor vi skal justerer. Derudover skal vi øve os i, at spejle os i hinanden og hjælpe hinanden med, i dagligdagen, at få øje på blinde pletter, så vi sammen skaber en her og nu feedback kultur, der kan hjælpe os til at finde andre handlemuligheder, som den enkelte voksne ikke alene kan få øje på.

DANNELSE OG BØRNEPERSPEKTIV

Dannelse handler om den dybere form for læring, identitet, hvor forståelser og forankringer af viden og læring i det enkelte barn, kommer til udtryk ved at barnets væren en del af fx en fælles kultur og væren i fællesskabet og verden, som et menneske, der ser, acceptere og anerkender forskellighed som en grundlæggende demokratisk værdi. Dette er en læreproces, som børn opnår, når det pædagogiske personale medtænker og medinddrager barnet/børnenes perspektiver i læreprocesser, samt griber deres ideer, og sammen med børnene skaber lege og aktiviteter, der understøtter barnet/børnenes forståelse af, at de er værdifulde med skabere af deres hverdagsliv.

Det pædagogiske personale arbejder derfor med at skabe rammer så børn:

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

Har lyst til at være i de forpligtende fællesskaber, både de uformelle og voksen initieret skabte fællesskaber.

Bliver set, hørt og forstået i sine udtryk i fællesskabet.

Har deltagelses muligheder i forskellige forpligtende fællesskaber med hensynstagen til børnefællesskabet, den aktuelle børnegrupperes sammensætning, og ikke mindst, det enkelte barns forudsætninger for at deltage på sin egen måde.

Lærer om og forstår de demokratiske værdier, ved hjælp af forskellige lærings miljøer og aktiviteter, der fremmer disse.

At være opmærksomme på og have fagligt fokus på, at alle børn, uanset alder skal opleve at, blive mødt af voksne med samme forståelse for børneperspektivet og dannelsens betydning.

Eksempel fra vuggestuegruppe: Det er morgen, og børnene bliver afleveret til pædagogen, som er på stuen. Rummet er gjort klart, så legezoner er tydelige og klar parat til at blive indtaget. For de fleste børn, er afleveringen hurtig og de går straks i gang med leg i legezone. Et barn er dog lidt ked af det, og har lidt svære ved at blive afleveret denne morgen. Pædagogen tager i mod barnet og viser med ord og udtryk, at hun gerne vil hjælpe og trøste. Pædagogen sætter sig på gulvet, i nærheden af en leg, der er i gang. Barnet sidder tæt ind til pædagogen og kigger og får langsomt øje for, den sjove leg nogle andre børn har i gang. Pædagogen understøtter barnets opmærksomhed på legen og får hjulpet barnet ind i leg.

Refleksion. I dette eksempel viser den voksne barnet, at barnet i sit samspil og udtryk, er med til at sætte dagsorden for, hvordan han lige præcis den dag, bedst muligt kommer i gang med en ny dag i vuggestuen. Barnets følelser og udtryk bliver taget alvorligt og bliver hørt af den voksne.

Dannelse, som begreb, har i mange sammenhæng været et begreb der blev brugt om fx unge mennesker, der var på dannelses rejse, eller set og forstået i et voksen perspektiv, der var bagud skuende. Nu italesætter vi små børns dannelses rejse hos os, som en udvikling hvor vigtige begreber som demokratisk dannelse og forståelser, børnenes perspektiver og udtryk, bliver set som en del af børnenes dannelses rejse. Det vil vi gerne arbejde mere med at sætte på dagsorden, så vi både bliver mere skarpe på, at sikre os, at vore handlinger afspejler vore mål, men vi vil også arbejde med at integrere dannelses begrebet mere i vores faglige dialoger, så der er fælles forståelse af begrebet og dets betydning i personalegruppen.

LEGEN

Legen har fået en ny og fundamental betydning i forståelsen af, at legen er barnets vigtigste lærings rum og skaber mulighed for læring og udvikling af, et godt børneliv i institutionerne. I Lindehaven, anerkender vi dette og bruger legen, i alle dens facetter, til at fremme og udvikle børnene i et trygt og varieret lærings miljø. der både består af rammesætning for bestemte aktiviteter eller legeformer, og/eller understøttelse af børneinitieret leg, hvor vi sammen er på opdagelse, og legens form og indhold kan ændre karakter. I disse forskellige legeformer, ligger der vigtig læring om sociale spille regler, læring om løsning af konflikter, øvelse i behovsudsættelse (følelsesmæssig regulering), anderkendelse af forskellighed, læring ift. at børn har forskellige kompetencer som de bidrager ind i legen med, læring ift. at kunne sige til og fra og ikke mindst, øves der i at kunne gå på kompromis. Sproget og legen har stor betydning for i børns muligheder for, sammen og hver især, at blive dannet som mennesker. I Lindehaven betyder det, at, det pædagogiske personale arbejder med, udvikler og er opmærksomme på:

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

At vi har blik for og forstår, at børnenes deltagelses muligheder i leg kan afhænge af den voksnes professionelle engagement, og deltagelse i leg.

At vi er opmærksomme på legen og på, at børns leg kan strække sig over tid, så vi får skabt rum til, at legen kan have sin tid, uden afbrydelser og forstyrrelser.

At vi oftere tør kigge på egen praksis og kan tilpasse rammer og rutiner, så de ikke kun er givet ud fra vores egen logikker, men også kan tilgodese børnenes behov for forskellige tidsforløb og legeformer, så vi derved ikke forandre eller ændre en god børneinitieret leg.

At vi er deltagende i legen og medskaber af udvikling af denne ved at indtage forskellige positioner.

Eksempel fra børnehavegruppe: Det er eftermiddag og børnene leger i forskellige rum. En dreng, der næsten lige er startet i institutionen, leger med togbane i et lille rum, hvor to andre børn også sidder og leger. Den nye dreng siger til de to andre, at de ikke må køre over hans togbane. De to andre børn gør antræk til, at ville lege med den nye dreng. De viser ham nogle skinner, smiler, men drengen vil ikke have dem, *ikke flere togskinner* siger han. De to andre børn begynder at lave togbane ved siden af. En parallel leg opstår, hvor de side om side gør det samme, mens de små snakker sammen og griner. Det er tydeligt, at de er interesseret i hinanden og gerne vil noget sammen. Den voksne er ikke til stede i rummet, men sidder tæt ved åbningen, så børnene kan se og høre hende.

Refleksion: I eksemplet, er børnene i gang med etablering af en fællesleg og et begyndende kendskab til hinanden. Legen, som er parallel leg, er børneinitieret og den voksne understøtter denne leg, ved at stille sig til rådighed, have øje for, om hun skal hjælpe med næste skridt mod leg, eller hun skal lade børnene være i denne begyndende legerelation. I eksemplet skabes der rum for børnene, så de ikke bliver forstyrret, samtidig med at der er opmærksomhed på, hvor og hvordan der evt. kan støttes op om legen.

Eksempel fra Vuggestuegruppe: Et barn har forsøgt på forskellig vis, at igangsætte en leg med nogle andre børn. Den voksne går med ind i hans leg, og opmuntre de andre børn til at være med. Det lykkes at legen bliver en fælles leg, hvor nogen er med, og nogle kigger på og ser ud som om det er sjovt. De efterfølgende dage, sætter barnet legen i gang igen uden den voksne, og det lykkes ham at få børn med i legen med det samme.

Refleksion: I eksemplet, starter legen som børneinitieret leg. Den voksne viser barnet med ord og handling, at hun respekterer barnets initiativ og understøtter dette initiativ ved at hjælpe barnet med at skabe rum for, at legen kan udvikles, så de andre børn kan være trygge i legen. Den voksne har fin fornemmelse for, at legen inkluderer de fleste børn på stuen, på flere niveauer.

Legen er børnenes vigtigste udviklings rum, og har vores konstante opmærksomhed. Vi øver os i at navigerer i forskellige positioneringer, så vi bedst muligt understøtter, legen og deltagelses mulighederne i disse. Vi skal i sær øve os på, at vi voksne leger sammen med børnene og særligt hvis vi oplever, at børn kan have svært ved at forstå legekoder, eller har nogle deltagelsesstrategier som andre børn ikke kan aflæse.

LÆRING

I Lindehaven udvikles og læres der igennem hele dagen. Det pædagogiske personale arbejder med forskellige måder at konstruerer, både lærings miljøer, oplevelser og aktiviteter, som fremmer og udfordre børnenes fantasi, deres lyst og evne til, at prøve og til at øve sig, til at erfarer og tilegne sig kompetencer i et trygt og udviklende miljø. Dette gøres i både de rutine prægede aktiviteter, i spontane lege, i samtaler om emner som børnene er nysgerrige på, i voksen initieret aktiviteter, på ture og gennem fælles oplevelser om det tredje fælles, hvor børn og voksne bliver klogere på emner, på hinanden, og på verden. Men vigtigst af alt, er det først og fremmest vores opgave at skabe et rart, motiverende og trygt miljø, som er udgangspunkt for børns læring.

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

Læring skal være en mulighed for alle og derfor arbejder vi som pædagogisk personale på:

At være opmærksomme på, børnenes læring og udvikling også sker på tværs af alder og køn, så der skabes muligheder for lærende samvær på tværs af stuer/grupper, gennem alders/udviklings grupper på tværs af stuerne. (ikke muligt på nuværende tidspunkt pga Corona)

At situerede læringsforløb har en balance, så læringen hverken er for simpelt eller for komplekst i forhold til en aktuell børnegruppe og dennes nærmeste udvikling zone.

At være opmærksomme på balancen mellem børne og voksen initieret læring og særligt give tid til processer, hvor børnenes interesse og leg kan bruges som pejlemærke for de voksne, til at skabe og igangsætte initierede læringsforløb, der tager udgangspunkt i netop dette.

At børn har tid og ro til at øve sig, prøve igen og igen og opmuntres (hjælpes) indtil de mestre en færdighed.

At være særligt opmærksomme på børn der ikke af sig selv, deltager og indgår i legen eller aktiviteter sammen med den øvrige børnegruppe, ved at invitere til og arrangere voksen initieret lege og læringsforløb, der understøtter børns forskellige måder at lære på, samt tager udgangspunkt i det enkelte barns forudsætninger, præmisser og mulighed for at forme aktiviteten/læringsforløbet undervejs.

At være opmærksomme på, at børn lærer på forskellig vis og har forskellige forudsætninger for læring.,

At være tydelige og troværdige voksne, der kommunikerer anerkendende, italesætte børns følelser og forskellige perspektiver på en given oplevelse og ikke mindst at tale med børnene og ikke til børnene.

Eksempel fra børnehaven gruppe: Et barn er optaget af krystaller og har en krystal med i børnehaven. Andre børn bliver straks nysgerrige på den smukke sten, og de voksne griber muligheden for at snakke med børnene om krystallen. Krystal "konceptet" udvikler sig til, at det bliver et projekt for alle børn på stuen, der sammen med de voksne undersøger på, hvad krystaller hedder og hvad de efter sigende kan. Børnene og de voksne besøger en krystal butik, hvor børnene vælger hver deres sten, som de får med hjem. Projektet og nysgerrigheden varer en lang rum tid og børnene (og de voksne) tilegner sig viden om mange forskellige krystaller.

Refleksion. I ovenstående eksempel, skaber de voksne et læringsforløb sammen med børnene. De går sammen på opdagelse i noget ukendt og noget nyt. De udforsker, de udvider forståelser og drøfter sammen denne nye viden hen over lang tid, og skaber rum for at interessen kan leve, så længe børnene er optaget af det.

Eksempel fra vuggestue gruppe: På vuggestuens legeplads er et dejligt æbletræ. Æblerne smager godt, og en lille gruppe børn plukker og samler æbler sammen med en voksen, for at kunne lave æblegrød, som de skal have til eftermiddags mad. Børnene smager på æbler, hjælper hinanden med at samle æbler i en kurv, og hjælper med skrælningen så godt de nu kan. Om eftermiddagen får de den grød, der er lavet af de æbler der er samlet, og de voksne understøtter processen ved hjælp af billeder der er taget af forløbet. Processen gentages nogle dage efter.

Refleksion. De voksne skaber et situeret lærings forløb for de største vuggestuebørn, hvor samarbejde, motorik, opdagelse og sanserne er sat i spil. De voksne italesætter processen fra pluk til grød, understøtter med billeder den sanselige oplevelse, og skaber rum for at børnene kan være optaget af og med i forløbet på deres niveau.

Vi er optaget af, at skabe balance mellem de læringsmuligheder vi stiller til rådighed hver dag i Lindehaven, så læringsmiljøet afspejler både de målsatte læringsforløb, som de voksne sætter i gang, og de forløb hvor børnenes initiativer og interesser bliver grebet, og udviklet på sammen med børnene. Det betyder at vi øver os i at gribe børnenes spor og interesser, og ikke mindst øver os i at skabe spor og interesse hos børn

BØRNEFÆLLESSKABER

I Lindehaven findes der mange artede fællesskaber, der alle består af vigtige venskaber, relationer og oplevelser sammen. Det er i fællesskabet med andre, at børn lærer noget om sig selv, sin omverden og får vendt og afprøvet ny viden og forståelser med andre. Vi i Lindehaven forsøger gennem organisering struktur og planlægning at skabe, forskellig mulighed for, at børnene kan være deltagende i fællesskaber, både de formaliserede og voksen skabte fællesskaber, der tager udgangspunkt i det tredje fælles, samt de uformelle fællesskaber, der opstår mellem børn, når interesse eller en oplevelse danner grobund for et venskab og en tæt relation. Børnefællesskaberne opleves som dynamiske og er på tværs af køn, alder og kultur.

I Lindehaven arbejder det pædagogiske personale med

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

At skabe mulighed for noget af dagen, at arbejde i mindre grupper, der understøtter og hjælper børn og særligt børn i udsatte positioner, til at være og opleve sig som en del af fællesskaber på egne præmisser.

At skabe oplevelser, det fælles tredje, hvor børn får mulighed for, at skifte mellem og afprøve forskellige positioner i en gruppe.

At italesætte og sætte fokus på børnenes kompetencer, følelser og forskellige styrker.

At huske, at verden ser anderledes ud når man er barn. Så når børn øver sig og skaber sig erfaringer i børnefællesskaber, skal vi være opmærksomme på, at vi ikke altid kommer til at dominere med vores holdninger, vores gode intentioner og perspektivering, men også sammen med barnet får set og får øje på, den læring der ligger i børnefællesskabernes leg i uforstyrrede rammer, hvor den voksne er til rådighed og tilstede, og anerkender at børnenes leg i sig selv kan have et vigtigt formål og læring.

At have opmærksomhed på børnenes intentioner, og forstå og formidler deres perspektiver

Eksempel fra børnehavegruppe: Kendskab skaber venskab og forståelser. En børnehave stue arbejder med et koncept "ugens barn" der har fokus på det enkelte barn, barnets liv, familie, kultur, interesser og meget andet. Forældrene vælger sammen med deres barn som bliver omdrejningspunktet for barnets fortælling om sit liv. Sammen med den tætte og trygge voksne, og nogen gange en ven eller to, fortæller barnet og viser billeder om sit liv til stuens øvrige børn, der nysgerrigt spørger ind og bidrager til dialog ved at spejle sig i kendte scener fx jeg har også en storebror, eller jeg bor også to steder. Forskelligheder og ligheder folder sig ud, og dialoger udfolder sig mellem børnene og de voksne.

Refleksion: I dette meget strukturerede og voksenstyrede koncept, øver børnene sig i både at være i centrum og være fortællende, men også i at se og forstå hinandens livs vilkår og se sig selv som individ, og som en del af et fællesskab med andre. Dette fællesskabsrum er et særligt rum, hvor børnene opleves som værende lyttende og interesseret i det menneske der deler ud af sit liv.

Eksempel fra børnehavegruppe. Fire børn fra en stuen i alderen 3-4 år, leger i alrummet og er sammen i gang med at bygge verdens højeste tårn med store klodser. De samarbejder, de drøfter forskellige muligheder for, hvordan de kan bygge højere end de selv er. De afprøver forskellige muligheder med taburetter etc, men hver gang de synes at lykkes, falder det hele sammen. Til sidst beder de om hjælp hos en voksen, der straks spørger nysgerrigt ind til, hvad de laver, hvad der er deres udfordring, og ikke mindst hvorfor de spørger hende om hjælp. Straks bliver der svaret, "du er meget højere end os, så du kan hjælpe" Projektet lykkedes med hjælp, og bagefter affødte det snak om verdens højeste mand, det højeste hus etc.

Refleksion. I dette eksempel er et defineret børnefællesskab, sammen om det fælles tredje. De har skabt et læringsrum og børnefællesskab der har et defineret formål. Dette gribes så fint af en voksen på rette tid,

da de har brug for hjælp, til at fortsætte og udvikle deres leg. Her understøtter den voksne læringen om fællesskabets muligheder for samarbejde, begrænsninger og afgrænsninger, fællesskabsfølelse, positionering mm.

Vi skal vedblive med at have øje for, at skabe rum for, at viften af mangfoldige fællesskabs muligheder der findes i vores institution, hvor børn kan øve sig, udvikle sig sammen og ikke mindst hvor de kan øve forskellige positioneringer udvikles.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

I Lindehaven arbejder vi kontinuerligt med at få etableret og rammesat, tydelige og strukturerede lærings miljøer, som er gældende hele dagen og er målrettet de aktuelle børnegrupperes alder og udvikling. Der er mange elementer, der skal være i balance og i korrekt blandingsforhold, før en sådan øvelse lykkes. Og det øver vi os på, at kunne. Vi øver os på, at lægge en gammel integreret forestillingen om at benytte den samme opskrift, igen og igen på hylden, og i stedet først undersøge om det giver mening for netop den sammensætning en børnegruppe har, eller de behov der måtte være i gruppen.

Et centralt element er, at det pædagogiske personale får organiseret en hverdag hvor lærings rummet forstås og ses som en integreret del af den pædagogik, hvor læring, i planlagte pædagogiske aktiviteter, i spontane aktiviteter, ved børneinitieret lege, ved rutiner, ved oprydning, i garderobe situationer, ved afleveringer, ved modtagelser etc, skal foregå. læringsmiljøet skal tilrettelægges så det understøtter børnenes kropslige, sociale, emotionelle, og kognitive læring og udvikling, og skal foregå hele dagen. Vi arbejder med:

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

At have fokus på den faglige rammesætning for, aktiviteter, rutiner mm så vi med udgangspunkt i det pædagogiske lærings miljø, vil kunne justere og tilrettelægge denne, med udgangspunkt i den til hver tid gældende aktuelle børnegrupperes, sammensætning og behov.

At skabe forskellige og justerbare små lærings rum i rummene, så der kan skabes plads og rum til både

små og store fællesskaber, hvor børn kan være i uforstyrret leg og i definerede områder.

At børn har en stemme og udtryk og har ret til at blive taget alvorligt, ret til medbestemmelse, og til at blive set hørt og forstået.

At de daglige rutiner, rammerne og strukturen er genkendelig, så børnene kan udvikles og dannes i et trygt lærings miljø.

At vi, som betydningsfulde voksne, skaber en kultur hvor vi tager udgangspunkt i det anerkendende og positive menneskesyn, hvor alle mennesker har værdi, og er betydningsfulde i sig selv og i forhold til fællesskabet.

At vi præsenterer børn for en bred vifte af muligheder, materiale, legetøj, oplevelser, samværsformer og aktiviteter, der skaber viden, læring, mod på at turde prøve noget nyt, nye forståelser og meget andet.

Eksempel fra børnehave gruppe: En stue har et stykke tid haft fokus på selvhjulpens hed, i garderoben. Nogle børn giver udtryk for, at de aldrig helt kan huske, i hvilken rækkefølge det er smart at tage tøjet på, når de skal på legepladsen. Fx at tage jakke på og lyne, før vanterne tages på. Den voksne tegner et billede, som relaterer sig til medalje overrækkelse, ved konkurrencer. Billedet af overtræksbukser/flyverdrag er på 1. pladsen, sko/støvler på 2. pladsen, hue og vanter/ på 3. pladsen.

Refleksion i eksemplet viser den voksne, at hun forstår, at det kan være svært for nogle børn, at huske, eller få øje på, i hvilken rækkefølge tøjet skal tages på ved ord og anvisninger. Den voksne anerkender, med sin ageren og skabelse af det visuelle lidt anderledes billede, at der kan være brug for, at kigge på den måde vi tænker at læring foregår på. Hun får kort sagt, skabt en sjov måde, at forstå og indtage læring på for børnene.

Eksempel fra vuggestuegruppe: Storgruppen i huset har haft bevægelse og musik og har fremvist dans for vuggestuebørnene, som var meget optaget af både musikken og dansen. De voksne i vuggestuen griber muligheden for at fortsætte og fastholde deres interesse, så de laver dans og musik der ligner de store børns. Børnene øver sig i at snurre rundt og snart forstår og mærker børnene både rytmer og stop steder hvor kroppen skal være i ro, ved at kigge og være opmærksomme på, hvad den voksne gør. Et mindre barn, der endnu ikke kan gå, sidder på alle fire og snurre sin krop rundt, og stopper når de andre stopper, mens han kigger op.

Refleksion: I dette eksempel, forstår de voksne at skabe et pædagogisk læringsmiljø, der tager udgangspunkt i alle børnenes lyst til bevægelse, uanset den enkeltes formåen. Alle er med og rummet emmer af fællesskab, smil, grin og bevægelse.

Vi er optaget af at udvikle på vores pædagogiske læringsmiljø, og ikke mindst optaget af at bliver dygtigere til forstå, at læringsmiljø handler om mange ting. Det er ikke kun det visuelle og fysiske rum, der skaber rammen om børns udviklings muligheder men bestemt også de muligheder vi skaber i rummene, med vores ageren og vores engagement, vores evne til at forstå børns udtryk og handlinger og evnen til at omsætte disse, så det giver mening for børnene. Det pædagogiske lærings rum handler også om, hvordan vi får positionere os, i forhold til, hvad det enkelte barn eller en børnegruppe har brug for.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

I Lindehaven er samarbejdet med forældrene om deres børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, afgørende for at vi kan lykkes med udførelsen af kerneopgaven. Forældrene er de vigtigste voksne i barnets liv. Vi har sammen med forældrene ansvar for, at vi lykkes med vores opgave. Ikke alene for det enkelte barn, men også for børnegrupperne og fællesskaberne i institutionen. Gennem tætte dialoger og hverdags fortællinger, skabes det grundlæggende og tillidsskabende samarbejde, som vi bygger vores forældre samarbejde på. Kodeordene er, fællesskab, ligeværdighed i de professionelle og forældres relationer, god kommunikation og skabelse af fælles kultur ”**Lindehaven vores institution**” Forældresamarbejdet i Lindehaven rammesættes derudover på forskellig vis og har til formål, at styrke både det sociale og relationelle sammenhold, men har også til formål, at have dialog med forældre om lærings strategier, læreplaner og ikke mindst om styrkelse af fællesskaber mm. Forældrenes perspektiver, ideer og opmærksomheder, tages med i det pædagogiske personales refleksioner og arbejde med, at kvalificerer samarbejdet yderligere.

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

Vi har følgende samarbejdsformer og fokus i Lindehaven.

Indkøring af børn og forældre for Lyngen og Højen

Det første møde mellem institutionen og forældre, er afgørende for om vi hurtigt får skabt en tillids baseret dialog, som vi sammen kan bygge på. Derfor er vi også en del af ”tryk start”, hvor vi tager hjem til forældrene og har den aller første samtale om deres barn og familien. Det skaber en anden form for samtale hvor forældrene har dagsorden og vi er nysgerrige på barnet og barnets verden.

Derudover opfordrer vi til, at barnet kommer på besøg, hvis muligt, sammen med deres forældre, inden opstart.

For dagplejebørn, der skal starte i børnehave, har vi startet et samarbejde med dagpleje huset, hvor vi kommer på besøg, med en gruppe børn fra den stue barnet skal starte på. Det betyder, at dagplejebarnet, i sine trygge og vante omgivelser, får mulighed for, at møde nogle af de børn, som barnet skal være sammen med ved børnehave start.

De daglige dialoger og samarbejde

De daglige snakke ved aflevering og afhentning, er rigtig vigtige i vores samarbejde med forældrene og netop her, kan vi fortælle om de små hverdagsting fra barnets hverdag, der er betydningsfuldt for forældre, og giver indblik i deres barns hverdag hos os. Omvendt giver forældrene med deres fortællinger, personalet indblik i barnets hverdag og familie liv der hjemme, som vi, i en faglig sammenhæng gør brug af, så der skabes bro mellem hjem og institution for det enkelte barn. Disse dialoger skaber ikke alene gode professionelle relationer mellem forældre og personale. Det hjælper os også, at have vigtig viden om barnet, når vi tilrettelægger den hverdag, som barnet skal indgå i hos os.

Tre måneders samtaler

Vi tilbyder en tre måneders samtale med forældre, hvis barn inden for tre måneder er startet i Institutionen.

Mødet omhandler opstart, trivsel og udvikling og ikke mindst hvordan det som familie har været at starte i Lindehaven.

Årlige samtaler

Vi tilbyder årlige samtaler med fokus på barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Sammen med forældrene drøfter vi eventuelle fælles lærings strategier, som skal have et fælles fokus i forhold til eventuelle opmærksomheder.

Løbende samtaler

Ved behov holdes der løbende samtaler med forældre. Det kan være om, noget der er svært der hjemme i forhold til det enkelte barn eller en gruppe, Det kan være om noget, der er svært for os i institutionen i forhold til det enkelte barn eller gruppen. De løbende samtaler bruges, når vi har brug for hinanden i et fælles blik på, hvordan vi sammen kan få øje på, blinde pletter, og samskabe nye strategier, og perspektiver. De løbende samtaler kan også have karakter af et forælder møde på fx en stue, hvor vi sammen med forældrene planlægger forskellige lærings strategiske fokus punkter, som vi arbejder med i en given periode i forhold til, fx udvikling af det forpligtende fællesskab.

Forældre møder

Der afholdes to årlige forældre møder.

Det ene forælder møde, er et fælles møde for begge afdelinger, hvor vi har dialog om Den nye styrkede læreplan, i form af " dialog mødet" Et koncept der er skabt sammen med forældre bestyrelsen, hvor vi cafe inspireret, behandler og har dialog om hverdags dilemmaer, der kobles til læreplans værdier, lærings strategier og temaer.

Det andet årlige forælder møde, er fælles, den første halve time. Her har vi beretning, samt valg til bestyrelsen. Derefter holdes resten af forældre mødet i afdelingerne, på den enkelte stue, hvor personale og forældre har dialog omkring, hverdagen, den tilrettelagte pædagogik og de læringsstrategier, der er tilrettelagt ud fra den aktuelle børnegruppe og deres nærmeste udvikling zone.

Arrangementer

I Lindehaven prioriterer vi, både forældre og personale, de sociale arrangementer der er med til at skabe og styrke de tætte relationer, og ikke mindst er med til skabelsen af "vores institution" børnenes, personalets og forældrenes. Denne forståelse og fællesskabsfølelse er vigtig for os, da vi alle, er en del af livet i Lindehaven, på hver vores måde og med hver vores perspektiv på det levede liv i Lindehaven. Det skaber et mangfoldigt billede og er med til, at skabe grobund for, at vi sammen kan bliver klogere på hinandens viden, forståelser og blik ind i fx det forpligtende fællesskab og værdierne heri.

De traditions prægede arrangementer

Vi afholder, Julefest, sommerfest og bedste forældre dag mm.

De forældre initieret arrangementer

Forældre arrangerer fællesspisning for stuens forældre og børn, samt for stuens personaler. Fælles lege dage i weekender.

De personaler initieret arrangementer

Fælles arbejdes lørdage, hvor forældre børn og personale "forskønner" vores institution.

Digitale dialoger

Vi bruger Intra, snart aula flittigt, som formidlings redskab, om både stort og småt fra hverdagen. Formidlingen har forskellige niveauer. Der bliver skrevet fra stuerne, fra køkkenerne, fra afdelingerne og fra lederen til forældrene. På Intra har forældrene mulighed for at se billeder og orienterer sig i både hverdagen, i lærings strategier og generelle oplysninger, som er vigtige for deres barn og fællesskabet, når de har tid og mulighed for det.

Som noget nyt, fra januar 2021, vil vi sammen med forældre bestyrelsen sætte et forsøg i gang, der har til formål at afprøve nye formidlings måder, for at inddrage så mange forældre som muligt i institutionens liv, læreplaner mm. Vi vil arbejde med at vi supplerer det skrevne med lydfile, som forældrene kan lytte til. Det kan være fortællinger om hverdagen, fortalt af både børn og voksne, fortællinger om lærings strategier hos os, suppleret med forslag til hvordan der kan støttes op om dette i hjemmet og meget andet. Vi håber at vi med dette tiltag, bliver langt mere nuanceret i vores formidling. To stuer fra hver afdeling er valgt til at afprøve dette tiltag og bestyrelsen vil sammen med personalet og forældre evaluere på effekten, når vi er kommet godt i gang. Dette vil være i form af en bruger undersøgelse.

Bestyrelses samarbejde

Bestyrelsen er i Lindehaven, en meget vigtig samarbejdspartner og medspiller. Vi har en særdeles engageret bestyrelse, der i dialog sammen med os, perspektiverer og udvider, forståelser for det udviklende samarbejde, hvor børns trivsel, læring, udvikling og dannelse er i centrum.

Eksempel: Bestyrelsen arbejder med "Lindehaven vores institution" i forståelsen af, at vi i vores samarbejde, arbejder med at skabe rum for, at mødet med forældre sker ud fra deres ønsker, ressourcer og behov. (jvf – forskellige måder at formidle på).

Vi skal og har løbende fokus på at, udvikle, udvide og forfine vores forældresamarbejde på alle tænkelige måde, så alle forældre har mulighed for, at opleve sig inddraget i det vigtige samarbejde omkring deres barn og fællesskaberne.

Børn i udsatte positioner

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

I Lindehaven arbejder vi med forståelsen for og anerkendelse af, at alle børn er unikke, forskellige og har forskellige livs erfaringer og livs vilkår. Vi ser efter ressourcer og kompetencer hos det enkelte barn og barnets familie, og er opmærksomme på, at børn og familier, har forskellige forudsætninger for, at være deltagende i pædagogiske aktiviteter, arrangementer og lign.

Vi arbejder anerkendende i vores tilgang til andre mennesker, små som store, og bruger barnets og familiens styrker som udgangspunkt, når vi arbejder med at fremme barnets deltagelsesmuligheder, de sociale relationer, barnets læring, trivsel, udvikling og dannelse. Når vi tilrettelægger det pædagogiske lærings miljø i Lindehaven, arbejder vi med at tage højde for, at børn i udsatte positioner, oplever sig som en betydningsfuld del af det forpligtende fællesskab, og inkluderer det enkelte barns præmis for deltagelse, som en naturlig del, af en mangfoldig vifte af forskellige samværs former og deltagelses muligheder. Vi arbejder med, at alle børn er eller bliver medskaber af en kultur, hvor vi som noget naturligt, hjælper hinanden, passer på hinanden og skaber rum for og anerkender hinandens forskellighed som noget værdifuldt. Det pædagogiske personale arbejder derfor med.

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

PPR som samarbejdes partner, både konsultativt og i form af indsatser, der har til hensigt at kvalificerer personalet i deres forståelser og nye handlemåder.

Det mere tætte og forpligtende forældresamarbejde, hvor familien, vi og eventuelle tværprofessionelle samarbejdspartnere, finder fælles strategier og muligheder for, at understøtte trivsel for barnet (og familien) og dermed fremme udviklings betingelserne hos barnet.

Differencerede pædagogiske læringsmiljøer, hvor børn i udsatte positioner, er deltagende i pædagogiske aktiviteter og fællesskaber ud fra deres ressourcer, deres udviklings niveau og deres aktuelle overskud og formåen. Der kan fx være forskellige måder at deltage i en samling på, eller deltage i det forpligtende fællesskab på.

ICDP, der med sin anerkendende og positive tilgang bygger på, at voksne støtter barnets udvikling gennem det gode samspil.

At alle børn skal opleve sig som betydningsfulde og som en del af fællesskabet.

Med konference center team møder, hvor vi sammen med forskellige fagligheder, kan få vendt en given opmærksomhed eller bekymring og derved blive klogere på strategier og handlinger der kan afprøves, eller fællesskab få øje på nye veje at gå. På disse møder øver vi os i en metode der hedder SOS (Signs of safty). Dette koncept ønsker vi at øve os i, så vi også kan bruge denne metode selv, til at hjælpe hinanden med refleksioner, og med at få øje på hjælpsomme ændringer i en fx organisering.

konsultative møder/ sparrings møder med en given fagperson, der kan hjælpe med at være nysgerrig på vores blinde pletter.

Vi har dialog møder hvor personalet på stuerne på skift laver oplæg for hinanden, og fortæller om deres arbejde med, hvordan læringsmiljø tilrettelægges så børn i udsatte positioner har mulighed for at være deltagende i forpligtende fællesskaber og har mulighed for at trives og udvikles i forhold til deres forudsætninger.

Eksempel fra børnehavegruppe: Det respekteres at ikke alle børn, har mulighed for at deltage på samme vis i aktiviteter eller fællesskaber som andre. Det betyder, at der fx ved samling, kan være børn der sidder langt fra gruppen og laver noget andet, men alligevel er en del af den dialog der foregår i gruppen. Eller at et barns deltagelse i fælles leg, har et andet udtryk, fx ikke står helt så tæt med de andre børn. Det vigtige her er, at barnet oplever sig som en del af fællesskabet, og at gruppen oplever at barnet er en del af fællesskabet.

Refleksion: De voksne skaber i eksemplet, et læringsrum, der både fremmer forståelser for, at vi har forskellige måder at være til i verden på, og ikke mindst at det det er i orden og accepteret af alle.

Eksempel fra vuggestue: Der kan være forskel på udvikling og alder i en vuggestue. Det betyder at der er børn der "bare" løber rundt fordi de er der, hvor de mestre denne færdighed og øver sig i netop dette. Og så kan der være børn der knap nok kan gå endnu, og også øver sig på dette. Personalet i vuggestuen tilrettelagde en motorisk bane, der både rummede den forsigtige øven i at kunne bevæge sig mellem stole og borde med hjælp fra en voksen, og den mere vilde leg for de lidt ældre vuggestuebørn.

Refleksion: Børnene kan ikke det samme, men gennem et veltænkt og organiseret motorik øvelses landskab, skabte det pædagogiske personale et rum for, og begyndende forståelse for, at vi er sammen om

at bevæge os men på hver vores måde.

Vi skal vedblive med at have fokus på, at børns deltagelses muligheder understøttes af de voksne, i forhold til at tilrette lærings miljøet, så der er plads til at indgå i fællesskaber på forskellige vilkår. Det skal være kendt af alle, og være en kultur og måde at arbejde på, som ikke alene er kendt af alle voksne, men også er kendt og accepteret af børn, så det bliver tydeligt og accepteret, at vi er forskellige, vi hjælper hinanden vi rummer hinanden og vi bruger hinandens kompetencer i et anderkendende perspektiv og udtryk.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

I Lindehaven har begge afdelingerne en storgruppe, bestående af de største børn i institutionen, der alle ugens dage, er sammen som gruppe. Denne gruppe og det sidste år i børnehaven er i Lindehaven et særligt år. Her skabes der dels den positive forventning til at skulle starte i skole, men derudover er der også, igennem livet i Lindehaven, sket en masse udvikling, læring og dannelse, der nu tager fart og afprøves i større perspektiver og sammenhænge. Verden bliver indtaget, mod, nysgerrighed, behovs udsættelse, refleksions evne, samarbejdsevne og meget andet, har de voksnes og børnenes opmærksomhed. Det sker gennem leg og planlagte aktiviteter, men også gennem et etableret før skole læringsmiljø, hvor børnene øver sig i fx at lytte til en længere historie, er optaget af tal, bogstaver, former og mængder, lege skrivning, opgaveløsninger og meget andet. Der øves i at hjælpe hinanden (børnene har hjælpe venner), og i at bruge hinandens kompetencer, hvis noget er svært. Der er dialoger hvor meninger og holdninger prøves af, og der øves i at hente viden, når der er emner vi rent faktisk ikke ved noget om.. De kan måske spørge der hjemme, eller vi kan finde oplysninger i bøger eller på Ipads. Der øves i at performe og tage styring, at være afventende og lade andre tage styring (positionering). Vi understøtter storbørns gruppens læringsmiljø på følgende måde, ved at det pædagogiske personale arbejder med:

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

Vi arbejder med følgende udviklings mål: Nysgerrighed og lyst til at lære, trivsel, leg, venskaber, sprog og kommunikative kompetencer, selvværd og selvhjulpenthed, overblik, overskud og at kunne tage ansvar. Disse udviklings mål, bliver integreret i de aktiviteter og læringsmiljøet som det pædagogiske personale tilrettelægger.

Der arbejdes med Brobygning mellem børnehaver, skolerne og SFO i form at besøg inden skole start. (dette år er anderledes pga. Corona) hvor børnene af flere omgange besøger skolen, som børnene skal gå på. Her ser de lokaler, møder gamle børnehavebørn der engang gik i Lindehaven og får et fint blik ind i skoleverden, som de forventningsfulde snart skal indtage.

Vi går til Teater forestilling på skolen, som fremføres af 0 klasserne og som er tidligere venner til de kommende skolebørn (stor gruppen)

Vi har overleverings samtaler, hvor hvert barns fortælling bliver overleveret til den modtagne institution.

Eksempel fra storgruppe: En udvidet form for "kims" leg(huske leg) er introduceret af den voksne. Et barns skal først have overblik over gruppen af børn, hvorefter nogle af de børn gemmer sig bag en et par skille vægge. Barnet skal så ordne eller have blik for, hvor mange børn der er tilbage og hvem der mangler. Hvis det bliver svært får barnet hjælp med små hints, så alle kommer i mål. Da legen er leget et stykke tid, tager børnene selv over, og styre forløbets gang, lige som de hjælper med at give hints til de børn der synes det kan være svært. Legen leges hele dagen med stor entusiasme og energi i fællesskab med hele gruppen som deltager.

Refleksion: Den voksne får her skabt et legende fællesskab, der både øver børnene i at have overblik, deres forståelse for mængder og tal, forestillings evnen (hvem er der ikke), overskud og ikke mindst, at tage ansvar for hinanden. Den voksne forstår, at positionere sig ved først at være foran og lege med, ved siden af og understøtte, og til sidst bagved, at stille sig til rådighed, hvis de får brug for hjælp til opgaven.

Vi skal blive ved med at have fokus på og tilrettelægge et læringsmiljø, der understøtter børnenes rejse og overgang til skolen, så børnene har alle forudsætninger for at trives og udvikles i deres nye rammer når tiden kommer til det. Derfor skal vi også huske at medinddrage børnene på alle de områder vi kan tænke det ind og have vores udviklings pejlemærke ind tænkt i de aktiviteter og det lærings miljø vi skaber, så børnene bliver styrket i at mestre disciplinen at lære at lære, og kan søge hjælp når udfordringerne bliver for svære.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Det omkringliggende samfund, det være sig det lokale nærområde, vores egen by Herlev, andre byer som

det lidt bredere perspektiv, har betydning i forhold til, at barnet/gruppen ser sig som en del af noget større. Vi arbejder derfor med, alt efter barnets alder, at bruge lokalsamfundet og udvidet dette, i takt med barnets alder, udvikling og forståelse for, at barnet kan se sig ind i andre sammenhænge end Institutionens verden.

I Lindehaven arbejder vi med, at børn får kendskab til

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

Det omkringliggende område, legepladser, grønne arealer, kildegården, parker mm

Herlev kommunes kultur institutioner, såsom biblioteket, kunst og kultur center, medborgerhus i forbindelse med fx teaterstykker mm.

Herlev vores by, besøg hos borgmesteren, hvad der sker bagom Føtex (hvordan ser der ud når man arbejder i Føtex), besøg på Herlev bladet mm

Lindehøj kirken, gennem traditions arrangementer mm, samt at der er andre måder at have traditioner og højtider på, fx Eid.

Ture rundt i Herlev, hvor vi ser hvor børnene bor. Genkendelse og blik for de forskellige bydele vi har i Herlev.

Besøg på Kildegården

Eksempler for vuggestuebørn: Vuggestue børnene kommer på ture i det meget lokale nærmiljø, hvor de fx lære at genkende vejen derhen ved mange ture til samme sted. På disse ture, der foregår i et roligt tempo, er der dialog om alt det børnene ser undervejs. Det kan være biler, eller vejskilte de bliver optaget af, eller at hoppe på vejen etc. Stille og roligt i takt med alder og udvikling bliver turene længere og området bliver udvidet.

Refleksion: De voksne forstår at børnenes oplevelse ude i verden skal være genkendelig og tryk, så børnene kan være undersøgende, høre, se og sanse sammen med de trykke voksne.

Eksempel fra børnehaven: Jo større børnene bliver, jo længere ture tages der på. Børnene opdager sammen med de voksne, områder i Herlev, tager madpakker med og kan være til stede og fordybet i nye områder i længere tid af gangen.

Refleksion: De voksne udvider børnenes verden, så de får kendskab til deres by og de muligheder Herlev byder på. At der er mange områder, hvor der er sjovt, spændende og rart at være sammen om at opdage og indtage de forskellige rum.

Vi skal vedblive med at udnytte de mange muligheder der er i vores by, til at udvide og blive inspireret til udfoldelser vi ikke selv kan have på vores egen legeplads.

Derudover kunne det være givende, at besøge andre institutioner, og lege på deres legepladser, både så børnene ser og oplever andre børnehaver og som inspiration til de voksne i forhold til udvikling af indretning, og hjælp til at se muligheder som andre måske har fået øje på at skabe. Derudover kan det være, at børnene får set og måske leget med, en kommende skole kammerat.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

I Lindehaven er vi bevidste om, at det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø, er en vigtig del, af arbejdet med børns mulighed for udvikling, og ikke mindst for at have et godt børneliv i vores institution. Arbejdet med at indrette og skabe rammer omkring børnenes udviklings muligheder skal til enhver tid afspejle den aktuelle børnegruppens behov, så børnene har mulighed for at fordybe sig, bevæge sig, være i store sammenhænge og i de mindre sammenhænge. Ikke mindst skal børnene opleve et inspirerende børnemiljø, som de har lyst til at lege i, bliver motiveret af, og som understøtter barnets udvikling. De voksne skal vise børnene at de vil dem, og at de vil noget sammen med dem i både leg og aktiviteter, så børnene får oplevelsen af at være værdifulde medskaber af eget liv og børnemiljø. Arbejdet med dette kommer til udtryk gennem nedenstående.

Det fysiske børnemiljø.

Begge Lindehavens afdelinger, er forholdsvis små huse, med små stuer. Begge huse er oprindeligt tiltænkt at skulle rumme tre børnegrupper, men da rummene er små, er husene i stedet indrettet med fire grupper i hver afdeling. Det betyder, at der er færre børn i hver gruppe. Til gengæld er begge huses alrum, (delvist-højen) inddraget til storgrupperum. Det skaber, særligt for den ene afdeling, Lyngen, nogle udfordringer, da alrummet er placeret i midten, og alle stuer skal igennem alrummet, når der skal hentes noget mm. Køkkenet er ligeledes placeret i alrummet, og er et åbent køkken med støj gener til følge. Vi er endnu ikke i mål med at, få skabt, det fysiske lærings rum vi ønsker, men har afsat midler til dette i 2021(og må nok også prioriterer dette i 2022) og så øver vi os i at blive dygtigere til at se, de muligheder vi har i vores fysiske omgivelser. I begge afdelinger arbejder vi med følgende

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

At indrette vores rum, så de afspejler den aktuelle børnegruppe, og dennes udviklings niveau, behov og interesser.

At indrette vores fysiske rum, i fleksible små lærings zoner, så både børn og voksne oplever rolige og trygge omgivelser, og dermed større mulighed for fordybelse, trivsel og læring. Derudover er dette medskabende til, at støj niveau sænkes, idet der er mulighed for leg i små fællesskaber og mindre grupper i løbet af dagen.

At skabe mulighed for at benyttelse af legepladsen og uderummet, kan være til stede hele dagen, så børnene har mulighed for fysisk udfoldelse

At rummene skal fremstå indbydende og tydelige, så det enkelte barn kan se, mulighederne i de enkelte

legezoner og/eller lærings rummet.

At vi arbejder med at være rollemodeller, og hjælper børnene med at passe på vores ting, bøger legetøj, og vores område, så vi derved skaber en kultur, hvor det både er tydelig og vigtigt for alle, at værne om vores sted, sammen.

Refleksion: Vi vil arbejde med at blive klogere på, at få barnesynet med ind i måden vi indretter os på. Både ved hjælp af observationer, hvor leger børnene henne? med hvad?, hvad virker og hvad virker ikke? og ved systematisk børneinterview, hvor børnenes blik og fortællinger om deres børnemiljø, kan hjælpe med at sætte fokus på hvad vi med fordel kan udvikle på.

Det psykiske børnemiljø.

I Lindehaven arbejder vi generelt med at mennesket, uanset om der er tale om et lille nyt menneske eller et voksent menneske, skal mødes med respekt, forståelse, tolerance og accept. Vi er alle forskellige, har forskellige forudsætninger i livet og derfor også har forskellige perspektiver at byde ind med i fællesskabet. Alle i Lindehaven, store som små, skal opleve at føle sig betydningsfulde og som en del af det fællesskab, der udgør livet i Lindehaven. Kvaliteten af Det psykiske børnemiljø er afhængigt af, at de voksne omkring barnet, tager ansvar for og får skabt en kultur hvor tætte og betydningsfulde relationer, en ordentlig og

anerkendende tone og ikke mindst udvisning af respekt for hinanden, danner grundlaget for trivsel, udvikling læring og dannelse for børnene. Vi arbejder derfor med.

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

At være lydhøre og forstå børns udtryksformer og ønsker.

At være voksne der anviser, i stedet for at irettesætte, og være voksne der anerkender barnets følelser og sætter ord på for barnet.

At vi taler med barnet og ikke til barnet.

At vi ikke råber af børnene, men går hen til barnet/børnene hvis vi skal tale med det.

Det professionelle relations arbejde i alle dets betydninger. Dvs. måden vi som voksne, samarbejder på, taler til hinanden på etc, som har stor indflydelse på, og smitter af på den kultur vi skaber omkring vores børn. Ikke mindst har vi fokus på, og arbejder med børnenes indbyrdes relationer og fælleskabs muligheder.

At have øje for børnenes udtryk, legens stemning og afstemme vores positionering i forhold til, hvad barnet eller børnegruppen har behov for.

At arbejde med tydelig struktur og rammer, hvor dagens rytme opleves som kendt af alle børn. I trygge kendte rammer, trænes nysgerrighed og mod til at prøve og øve sig i nye ukendte færdigheder.

At arbejde med at være analyserende og observerende, når der er noget vi ikke kan se, eller forstår.

At lave Børne interview, hvor børn fortæller om deres syn på børnemiljøet og handle ud fra barnet/børnenes stemmer.

At arbejde med at sikre os, og tage ansvar for, at alle børn oplever at have gode og betydningsfulde relationer til nogle andre børn, og til de voksne omkring dem. Dette vil vi sikre os ved, at begynde at arbejde med systematisk relations analyse, der kortlægger børnenes indbyrdes relationer, samt de professionelle relations arbejde til både børn og forældre.

Det æstetiske børnemiljø.

I Lindehaven arbejder vi på, at vores rum ser indbydende ud, men absolut også afspejler, at børn kan og må definere lege områder og ikke mindst, er med til at udsmykke huset, med deres tegninger eller andet på vægge mm.

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

Vi arbejder med løbende at ændre på indretningen så det afspejler den aktuelle børnegruppes behov for fx små tætte lærings rum, bevægelse mm.

Vi arbejder med, at alle rum, skal ses og tænkes som lærings rum. (gangen, garderober mm)

Vi arbejder med, at både voksne og børn passer på de ting vi har og rydder op når legen er forbi.

At fortsætte vores hygiejne projekt, hvor vi har fokus på håndvask, rengørings standarden og sko frie områder, med det formål at nedbringe sygefravær hos børnene.

At materiale, så som tegnepapir, perler, tusser mm, samt legetøj er i børnehøjde og frit tilgængeligt hele dagen uden at børnene skal spørge om de må lege med det.

At dokumentation er i børnehøjde så børnene kan se på billeder sammen, samtale om det de gør på billederne, børn og børn imellem og i samtale med de voksne.

At der generelt ikke er "støj" i det overordnede indtryk af rummet. Fx at der ikke hænger materiale på væggene, der ikke mere er aktuelt for gruppen, eller materiale der er til de voksne.

At vi generelt mere skal have fokus på, at bruge de fysiske rammer vi har i vores huse. Så det ikke er begrænsningerne vi ser på, men i højere grad arbejder med de muligheder vi har, for at skabe et tydeligt visuelt æstetisk lærings miljø for børnene, som giver mening for dem, og inspirere til forskellige former for leg og fællesskaber.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

I Lindehaven forsøger vi på alle måder, at skabe et pædagogisk læringsmiljø, som er præget af omsorg, og er trygt og rart at være i for alle. Det er de voksnes opgave at skabe en kultur, hvor vi møder hinanden, forældrene og børnene med respekt og en anerkendende tilgang. Børnenes trivsel er fundamental i forhold til, at barnet kan udvikle sit fulde potentiale. Barnet skal møde og have forskellige muligheder for, at udvikle og udvide dets erfaringsverden, i samspil med voksne og andre børn i et varieret og alsidigt læringsmiljø, hvor både aktiviteter, oplevelser og væren i verden sammen, understøttes af relationsarbejde som en fundamental og stadfæstet forudsætning for udvikling. Bærende elementer for barnets alsidige og

personlige udvikling er: Engagement, livsduelighed, gåpåmod og deltagelses kompetence. Vi arbejder derfor med at understøtte dette i vores lærings miljø på følgende vis:

Det pædagogiske lærings miljø i Lindehaven, tager udgangspunkt i følgende strategier, aktiviteter og læringsmetoder, til at understøtte børnenes alsidige og personlige udvikling.

At børn i Lindehaven, gradvist skal lære at forstå, kende, mærke og rumme, egne og andres følelser og behov, samt at kunne regulere sig selv, i et bredt følelses spektrum, såsom glæde, vrede, sorg, frustration mm. Det er følelser som opstår i alle mennesker gennem livet i større eller mindre grad.

At barnet ska tilegne sig empati og udvise omsorg og forståelse og kunne tage hensyn til andre.

At barnet lærer at mærke og kende egne og andres grænser, og respekterer disse, når der bliver sagt fra og til.

At barnet kan og har lyst til, at indgå i forpligtende sociale fællesskaber, og bidrager ind i denne fællesskaber på meningssskabende måder for både barnet og fællesskabet.

At lære barnet at blive selvhjulpent, at tage initiativ til fx at søge hjælp, når der er behov herfor.

At lære barnet, at være modigt og turde afprøve nye og ukendte veje.

At barnet udvikler evne til at være vedholden og have gåpåmod, med udgangspunkt i barnets nærmeste udviklingszone.

At barnet oplever sig værdifuldt, afholdt og værdsat, i forhold til egen selvforståelse, samt i forhold til det sociale forpligtende fællesskab.

At barnet lære at træffe valg, der er i overensstemmelse med barnets trivsel, lærings og udviklingsbehov, og kan forstå konsekvenser af valgene de træffer.

At barnet lærer og får mulighed for, at afprøve og gøre sig erfaringer med, forskellige sociale positioner i leg og aktiviteter, der udvikler og understøtter børnenes dannelse og livsduelighed

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø.

Vi tilrettelægger en hverdag, hvor både voksen initieret og børne initieret, strukturerede og ustrukturerede aktiviteter, understøtter barnets udvikling, forståelse og tilegnelse af kompetencer der fremmer forståelser af demokratiske processer, hvor barnet lytter, tør stå frem med deres holdninger og forstår værdien af udfoldelse af forskellige perspektiver, samt respektere disse, ved hjælp af de forskellige formelle og uformelle forpligtende fællesskaber hvori barnet indgår. Det samme gør sig gældende ved samlinger, hvor emner, foldes ud sange synges og strukturerede lege indgår.

Vi øver børnene i at være selvhjulpen, holde orden på egne ting, og hjælpe hinanden der hvor det kan være svært for den enkelte. Det gør vi fx ved at børnene har hjælpe venner, så børnene sammen hjælper hinanden med opgave, oprydning, med at lyne en jakke for en ven, finde en skovl og meget andet.

Venskaber og relationer. Vi øver og hjælper børnene til at udvikle tætte forpligtende og bærende relationer, som kan tåle at man bliver uvenner og igen venner, Vi hjælper børnene med at håndterer de svære følelser og sætter ord på, fx når det lille barn savner mor og far.

Vi anderkender at der er mange måder at være en del af fællesskab på. Vi tager derfor udgangspunkt i barnets aktuelle stemning og evne for deltagelse i fx aktivitet, som vi gør plads til, kan foregå på mange måder, så barnet og gruppen af børn oplever og lærer, at vi kan være sammen om noget på mange måder.

Vi øver at være modige, fx at turde stå frem og skulle fortælle en historie til de andre (ugens barn), selvom man ikke lige helt mestre det endnu. Vi italesætter fx at det at øve sig og være vedholden gør at man lærer at mestre noget. Det gør vi ved at spørge barnet, hvordan lærte du at gå, at cykle, at kaste en bold, at tegne etc. som en understøttende strategi der hjælper barnet med at integrere forståelsen af mestring og nuancerne heri. Vi prøver, vi øver, begår fejl og prøver igen.

Vi skaber plads og rum til den frie leg der hvor børnene øver sig sammen i den alsidige personlige udvikling

Ovenstående skaber spirende bevidsthed om mulighed for at navigere i eget liv, og deltagelse i demokratiske processer hvor man har medindflydelse og mulighed for at vælge til og fra.

Vi skal til stadighed vedblive med at have fokus på, at den alsidige personlig udvikling sker i sociale fællesskaber, og understøtte barnets oplevelse af at være værdifuld og kunne tilføre fællesskaber mening. Vi arbejder målrettet med differentierede fællesskaber som sammensættes både med pædagogisk perspektiv, og ud fra børnenes frie valg. Dette understøtter børnenes egen erfaring med at opdage, at man har brug for hinanden, må hjælpe hinanden, give plads til andre og vente på hinanden.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

I Lindehaven arbejder vi med og i sociale relationer i alle sammenhænge i løbet af en dag. De sociale relationer er til stede over alt, i lege kulturen, i gøremål, rutiner, aktiviteter, afleveringer, afhentninger mm. og er afgørende for, at både små og voksne mennesker, kan indgå i fællesskaber, der bidrager til den sociale dannelse hvor vi sammen bliver klogere, får kendskab og skaber betydningsfulde venskaber. Hvor alle har en plads og oplevelsen af, at være vigtige og høre til i Lindehaven. Vores pædagogiske læringsmiljø forsøges tilrettelagt, så det understøtter børnenes lyst og mulighed for, at opbygge relationer til andre børn, til personale, til nærmiljøet og det omkringliggende samfund. Og er medskabende til, at børn udvikler empati og forståelser for egen og andres forskellighed, kulture, etnicitet, og forskellige familiers strukturer og samværsformer.

Det pædagogiske lærings miljø i Lindehaven, tager udgangspunkt i følgende strategier, aktiviteter og læringsmetoder, til at understøtte børnenes sociale udvikling

Retningsgivende refleksion og eksempler på læringsmiljø for vuggestuebørn 0-2 år

Der arbejdes fx med at dele børnene op i mindre fællesskaber (grupper), for at skabe mulighed for, at nære, tætte relationer og venskaber har større mulighed for at udvikles, mellem børnene. Dette foregår ved, at de voksne skaber det fælles tredje, og positionerer sig i forhold til hvor den enkelte gruppe udviklingsmæssigt er, samt i aktiviteter, som børnene er optaget af. Det kan være konstruktions lege, rollelege, støtte "eftergøre" lege, hvor et barn fx sætter en hoppeleg/løbeleg i gang, som den voksne skaber rum og mulighed for at børnene kan lege.

Vi øver og leger med udtryksformer så børnene får begyndende forståelse og fornemmelser for egne og andres følelser, gennem lege hvor de voksne bruger mimik og sprogliggøre, de følelser der opstår igennem dagen. De største vuggestuer børn, hjælper fx med at trøste, og med at give de mindste børn tøj på, i det omfang de kan. Dette er medskabende til, at skabe både egen identitet for barnet (jeg mestrer), samt skaber forståelse af, at være en del af noget "større"(fællesskabet)

Vi holder samling med sang og lege historier, hvor børnene fælles bliver optaget af noget og er en del af det større fællesskab. Børnene bidrager ind i forskellige elementer, fx valg af sang, hvor meget skal vi tælle til etc., som også øver dem i at være medbestemmende i fællesskabet.

Vi øver, at vente på tur, ved fx håndvask, ved spise situationer og i alle de daglige situationer hvor vi kan understøtte barnets øvelse af, at udsætte behov, med stor respekt for barnets individuelle udviklings niveau, så læringen ikke bliver mekanisk men giver mening for den enkelte

Vi arbejder med så vidt muligt, at de voksne fordeler sig, så børnene har en voksen til rådighed, der kan positionere sig i forhold til at være understøttende i leg, hvor børnene øver sig i at lege, i kommunikation, og i forhold til at aflæse hinandens signaler og kropssprog..

Retningsgivende refleksion og eksempler på læringsmiljø for børnehavebørn 3-5 år

Vi arbejder med at skabe fælles lege og spilleregler for samvær, hvor alle er respekteret for det menneske det er. Det betyder at vi har en god tone og øver os i, at mestre følelsesmæssige reaktioner, når der opstår uenigheder eller konflikter, når der skal forhandles, eller man bliver nødt til at indgå et kompromis for at legen kan fortsætte.

Der bliver dagligt holdt samlinger, hvor der øves i at vente på tur, lytte ind i andre børns fortællinger, vise hensyn og være deltagende i det store fællesskab

Der arbejdes med, at det er i orden og kan være udviklende, at være uenige om noget, og at verden kan se

forskellig ud, alt efter øjnene der ser. Fx ved uenighed om noget legetøj der indgår i en leg, eller hvis en leg tager en retning, som ikke var tænkt. Her hjælper den voksne til forståelser, og breder perspektiverne ud og hjælper med at finde nye veje ind i legen.

Børnene deltager i praktiske gøremål, så som at dække bord, rydde op, feje mm.

Der arbejdes med at kunne forstå og modtage fælles beskeder med respekt for barnets alder og udvikling. Der arbejdes med børnenes spor, medbestemmelse og demokratisk forståelse. Det gøres fx ved at børnene stemmer om en leg, eller skiftes til at vælge en sang der skal synges, eller andet der kan være på spil i fællesskabet. Den voksne sætter ord på disse begreber så handlingerne får værdi i praksis.

Der skabes rum for legen i alle dens former, hvor de sociale kompetencer øves, legekoder opdages og integreres, og afprøves i processer sammen med andre børn og voksne der er deltagende i forskellige positioner.

Eksempel: Børnehave gruppe: Den voksne og børnene snakker om demokrati til samlingen. Et barn fortæller at der lige har været valg i USA og Joe Biden er blevet valgt til præsident. Den voksne fortæller om hvordan man som voksen stemmer, og de bliver enige om at lave et valg. Børnene skal vælge mellem fri leg, eller en leg den voksne har bestemt som fælles leg. Der laves stemme boks, stemme sedler og hvert barn går i stemme boksen og afgiver deres stemme. Stemmerne tælles op og en enig børnegruppe leger den fællesleg de har stemt på.

Refleksion: I eksemplet bliver demokrati begrebet udfoldet og leget af den voksne og børnene. Børnenes optagethed bliver grebet af den voksne og der bliver fint arbejde med forståelse af begrebet på helt lokalt plan.

Vi bør dog overveje, om vi i langt højere grad, skal have barnets stemme mere ind i vores arbejde med medbestemmelse og demokratiske forståelse ved hjælp af systematisk børn interview, hvor vi af børnene får eftersat om de rent faktisk oplever, at de har medbestemmelse der hvor det giver mening. Derud over er det vigtigt at vi til stadighed har øje for, at vi sikre os, at alle børn har eller er på vej i forhold til opbyggelse af, tætte relationer til andre børn og ikke mindst de voksne. Vi vil derfor arbejde med at implementere systematisk relations kortlægning og analyser ved hjælp af relations skema.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Kommunikation og sproget skal fylde, og være en stor del af det lærings miljø, som Lindehavens børn hver dag er i. Det er i læringsmiljøet og i relationerne, at børn udvikler sproglige kompetencer. Barnet lærer, at give udtryk for behov, ønsker og ikke mindst at sætte ord på oplevelser og forståelser. De voksne omkring barnet skal sørge for, at skabe et lærings miljø, hvor barnet, uanset sproglige og kommunikative kompetencer, oplever sig set hørt og forstået, og ikke mindst taget alvorligt og anerkendt. Derudover er det vores opgave, at skabe et læringsmiljø, hvor sproget får lov at folde sig ud, bliver nuanceret og hvor der dagligt bliver leget med ord, og sat ord på børnenes oplevelser og følelser. Forældrene og de voksne omkring barnet i Lindehaven fungerer som sproglige rollemodeller, og har en vigtig funktion i forhold til, at anerkende barnets perspektiv og udtryksform, ligesom de voksne omkring barnet, skal følge og hjælpe, når barnet øver sine sproglige færdigheder i leg med andre børn.

Det pædagogiske lærings miljø i Lindehaven, tager udgangspunkt i følgende strategier, aktiviteter og læringsmetoder, til at understøtte børnenes kommunikative og sproglige udvikling

Retningsgivende refleksioner og eksempler:

Vores læringsmiljø tager udgangspunkt i at børn understøttes i at udvikle sproglige og kommunikative kompetencer i relationer med andre børn/voksne, som hjælper barnet med at få forståelse af sig selv, af andre og af omverden og kan se værdien i dette.

At barnet lærer og gør sig erfaringer med, at udtrykke behov og sætte ord på følelser, ønsker og tanker.

At barnet lære at anvender sproget, i dialog med andre børn og voksne i sociale sammenhænge.

De voksne omkring barnet giver sig tid til, at folde sproget ud i fx samtale ved samling, spisning eller andet, der hvor naturlige stunder forekommer, og sproget og ord kan nuanceres og ikke mindst, kan undersøges

og leges med ord.

At lærings miljøet i dets udtryk, består af sanselige sproglige indtryk, så børnene kan være nysgerrige på sprog, tal farver og former.

At kommunikation i vores huse foregår i en god og respektfuld tone, hvor barnet oplever sig forstået og anerkendt i sine oplevelser.

Retningsgivende refleksion og eksempler på læringsmiljø for vuggestuebørn 0-2 år

Der sættes ord på børnenes non verbale og verbale sprog, så barnet oplever sig forstået og hørt. Fx ved en aflevering der kan være svær, og hvor barnet er ked af det, så trøstes barnet med kropskontakt, og ord der fortæller barnet at følelsen er ok.

Der synges sange, leges med ord, rim og remser. Der kigges i bøger, der læses og fortælles eventyr. Disse oplevelser for barnet bliver på mange forskellige måde kombineret med kropslighed, hvor børn og voksne leger fx bukke bruse, med dukker, bruger sig selv i eventyret, og går på jagt i nærområdet efter en bro, hvor trolde måske bor under.

Vi har bøger i børnehøjde.

De voksne gentager igen og igen hvad tingene hedder, og benytter sig af tydelige og genkendelige ord fx kniv, gaffel, tallerken mm ved spisningen. Du har den røde bil, jeg har den blå bil etc.

Ord bliver foldet ud, fx hvis et barn peger på mælken, spørger den voksne om barnet vil have mere mælk.

Retnings givende refleksion og eksempler på læringsmiljø for børnehavebørn 3-5 år

Vi arbejder med at have lærings miljø, hvor bogstaver, tal farver og former er synligt og inspirerende for børnene at tilgå. De voksne griber børnenes nysgerrighed og folder emner ud, så børnenes nysgerrighed udvikles og udvides

Vi øver os i at sætter ord på alt, så barnet får mulighed for at få et nuanceret ordforråd, der understøtter kommunikative færdigheder, nuancere børnenes sætninger og muligheder i livet. Det gør vi blandt andet ved at være opmærksomme på, at benævne de forskelle der er i sproget. Fx dækker tøj og fodtøj over et meget nuanceret billede af, hvordan det kan beskrives. Vi øver os derfor i at være rollemodeller der benævner og sætter ord på de forskellige nuancer der kan være i sproget og folder ord og sætninger ud.

Der samtales og vi øver os i, sammen med børnene at give tid til de børn, der lige skal finde ordene inden de kan deltage i en samtale om et emne. Her øves der tale og lytte positioner.

Vi er nysgerrige på børnenes egne historier og de emner børnene er optaget af. Vi viser med både nærvær og kontakt, at vi er lyttende og støttende i deres fortællinger, så børn oplever at det giver mening og er givende, at samtale og kommunikere med deres omverden.

Vi har bøger, tegne materiale og legetøj i børnehøjde. Vi læser højt fra bøger, vi fortæller historier, børnene fortæller historier. Vi synger og leger med ord, vi laver fjollede nye ord, vi rimer og øver hukommelse og sproglig opmærksomhed i tilrettelagte og strukturerede forløb.

Vi skaber plads til legen som er børnenes vigtigste øve sted for kommunikative og sproglige udfoldelser. For netop i fællesskabet og samspillet med andre børn, styrkes deltagelses mulighederne for det enkelte barn. Vi er derfor opmærksomme på, at hjælpe børnene med at sætte grænser, øve sig i at sige til og fra og ikke mindst indgå kompromiser. Vi hjælper med at oversætte børnenes intentioner frem for handlinger og

med at øve at aflæse ikke kun det verbale sprog men også mimik og kropslig kommunikation.

Eksempel børnehaven: En treårig dreng er meget optaget af bogstaver, tal farver og former. Drengen kan genkende navne på alle børnene, og forstår principperne i tal systemet. Den voksne griber interessen og hænger lærings materiale i børnehøjde, hvor drengen kan se billeder af sin interesse. Fx lavede den voksne en væg hvor mange forskellige former opstod. Den voksne satte tal på siderne af disse former, så drengen hurtigt fik forstået, at det hedder en trekant fordi der er tre kanter og så fremdeles. Drengen gik hurtigt i gang med at fortælle andre børn om denne indsigt, og i en periode var børnene ofte henne og tælle, og sige højt hvilken form de pegede på.

I eksemplet folder den voksne barnets muligheder og interesse for tal ud, og giver barnet mulighed for en langt dybere forståelse af nogle principper for disse former. Barnet forstår og giver sin viden videre til sine venner, som også bliver optaget af hans interesse.. Et fint eksempel på at, gribe det enkelte barns interesse og få skab det fælles tredje for flere børn. sprog, tal former og farver

Vi er i Lindehaven optaget af sproget og sprogets betydning for barnets muligheder for deltagelse i fællesskaber og livet. Vi har en sprogpædagog i hver afdeling(børnehave afdelingerne) der laver sprogvurderinger af børnene og tilbagemelder, når der er særlige opmærksomheder vi skal tage højde for. Men vi vil noget mere. Vi arbejder på, at alle personaler i Lindehaven får indgående kendskab til børns

sprogudvikling og ikke mindst, får kendskab til, hvordan disse fremmes og styrkes. Vi iværksætter derfor et fælles sprog projekt, hvor udvalgte sprogstrategier skal øves af alle voksne på samme tid, og have fælles opmærksomhed gennem året. Der skal øves i **UGL** strategien – **U**dkig – Hvad er barnets interesseret i - **G**iv tid så barnet får en chance for at komme med udspil og svare på spørgsmål – **L**yt til hvad barnet fortæller dig.

Derudover ønsker vi at have to yderligere sprogpædagoger som skal knyttes til vuggestue stuerne, så der skabes sammenhæng i sprogudvikling og sprogstrategier i hele børnehuset. Talepædagogen er koblet på vores projekt og bistår med vejledning og eventuel undervisning, der hvor vi måtte få brug for viden eller kompetencer vi ikke selv har. Forældrene inddrages så viden om sprogstrategier også kommer til deres kendskab, og de dermed kan være understøttende i deres barns kommunikative og sproglige udvikling. Vi evaluerer løbende på projektet, men særligt vil der være opmærksomhed på, om vi kan se tegn på at indsatsen virker, når vi sprogvurderer børnene.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Krop, sanser og bevægelse, er en stor del af hverdagen for børn og voksne i Lindehaven. At bruge sin krop, udvikle på sanselige oplevelser og ikke mindst at være i bevægelse, er medskabende til, at barnet gør sig erfaringer med, ikke kun de fysiologiske dele af kroppen og bevægelses apparatet, men barnet får samtidig udviklet og modnet treenige hjernen som forsimplet består af krybdyr hjernen der håndterer regulering af arousal (vågenheds niveau), gensidig opmærksomhed og afstemmer reaktioner. Der er følelhjernen, der håndterer områder som følelsesmæssige interaktioner, følelsesmæssige afstemning, forventninger og vaner (en slags indre landkort). Så er der tænkehjernen, der håndterer områder for, vilje styrke og impulsstyring, sprog og meningsdannelse, samt mentaliserings evnen.

Kroppen, sanserne og bevægelse er således med til at udvikle og organiserer følelsesmæssige processer for barnet og er derfor en meget vigtig del af udviklingen af hele barnet i forhold til barnets egen forståelse, og barnets forståelse af sig selv, som en del af fællesskabet og sine omgivelser. Derfor arbejder vi med at have fokus på følgende:

Det pædagogiske lærings miljø i Lindehaven, tager udgangspunkt i følgende strategier, aktiviteter og læringsmetoder, til at understøtte børnenes krop, sanser og bevægelse.

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø for vuggestuebørn 0-2 år.

Vi tilrettelægger voksen initieret lege hvor krop og bevægelse er omdrejnings punktet for udvikling af barnets motoriske planlægning og automatisering. Fx ved at lege stop dans sammen, lave motorik bane, lege tre bukkebruse, lytte til musik, holde samlinger hvor børnene øver kroppen i at være i ro og at have opmærksomhed på det fælles tredje, sanglege med fagter mm. Der tages hensyn til det enkelte barns nærmeste udviklings zone og børn i udsatte positioner.

Vi øver, i daglige rutiner, fx ved ble skift, at barnet øver sig i selv at kravler op på puslebordet, når vi skal spise, at barnet øver sig i at kravle op på sin trip trap stol, at barnet øver sig i at spise med kniv og gaffel, hælde op af kande mm ved måltider. Der bliver sat ord på hvilken mad der spises, om det er varmt eller koldt

Vi arbejder med at skabe rum for fysiske lege fx løbelege, hvor små børn løber rundt om noget, og dermed øver den motoriske del, men også øver færdigheder, hvor de justerer fart i forhold til hinanden, får følelsen af fællesskab omkring det tredje fælles, og ikke mindst har det rigtig sjovt.

Vi arbejder med sanser igennem fx mad oplevelser, hvor forskellige slags smage og farver er en del af kosten.

Vi arbejder med sansninger på vuggestuernes legeplads, der er adskilt fra børnehavebørnenes, så der er rum og mulighed for at indtage legepladsen i eget tempo og uden forstyrrelser fra større børn. Vi har gynger, rutsje bane, sandkasse, legehuse, græs mm så muligheden for at arbejde med børnenes sanseapparat er tilstedet. Her bliver der kravlet, cyklet, set på snegle (og rørt ved dem), leget med vand, gået på bare tæer i de forskellige zoner på legepladsen og meget mere.

Vi tager på ture i nærområdet, hvor børnene selv går, hvis de kan, til legepladser i området hvor de kan afprøve nye legeredskaber, og får muligheder for at udfolde sig i nye omgivelser med kendte og trygge voksne.

Vi har årlig idræts dag, lagt på samme dag som skolerne. (brobygning vi gør det samme som skolerne)

Vi har et alsidigt udvalg af forskelligt legetøj, der føles forskelligt, har forskellige farve, og ikke mindst bruges forskelligt og udvikler forskellige kompetencer. Fx puslespil, klodser, perler mm til øvelse af

finmotoriske færdigheder. Og rutsje puder, sanse plader, madrasser til at hoppe på eller slå kolbøtter på, der øver den grove motoriske færdighed.

Vi har madmodigheds fokus, der er under udvikling af vores to køkken assistenter, og har løbende dialog om, hvordan vi videre udvikler både spændende, sanseligt og sund kost.

Vi har fokus på, at vi taler om og sætter ord på alt det vi gør med børnene og det vi ser børnene oplever.

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø for børnehavebørn 3-5-år.

Vi har fokus på, at skabe fleksible læringsrum, hvor der både er plads til stille leg og fordybelse i små grupper og med læringsrum, hvor fysisk udfoldelse som løb, musik og bevægelse og motorik baner kan være i rummene.

Vi har fokus på, voksen initieret leg og bevægelse, hvor de voksne er med til at sætte fysiske lege i gang, og understøtter alle børns deltagelses muligheder, ved at tage udgangspunkt i det enkelte barn og dets nærmeste udviklings zone.

Vi er så meget som muligt uden for, hvor der øves i at klatre, cykle, lege politi og røvere, der konstrueres cykel baner og cykel løb og meget andet, som udover de motoriske færdigheder, understøtter forståelse af legens sociale spille regler og styrker barnets forudsætning og forståelser af "den fiktive verden" vi lader som om, vi leger at.....

Der øves i at børnene bliver selvhjulpne, fx selv tager tøj af og på, lyner jakker mm og hjælper hinanden (hjælpe venner) med at øve sig i disse finmotoriske færdigheder.

Der findes alsidigt legetøj der både øver finmotoriske færdigheder, legetøj, der øver de mere grove motoriske færdigheder, konstruktions legetøj og spil hvor der øves i at overholde regler og vente på tur mm. Derudover gøres der brug af inventar, stole, borde og skille vægge, når der skal konstrueres en motorik bane, eller laves huse (definerede lege zoner) både til og af børnene.

Vi har fokus på at vi taler om, og sætter ord på alt det vi gør med børnene, det vi ser børnene oplever, og ikke mindst lytter til deres oplevelser og udtryk

Vi skal vedblive med at have øje for, at børnene tilbydes et alsidigt og lærende miljø, hvor udvikling af kroppen, sanserne og bevægelse er i centrum, og anerkendes som en del af barnets fysiske og psykiske mulighed for at være i trivsel.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Natur oplevelser og forståelser, eller begyndende forståelser af naturfænomener og dens betydning for os som mennesker, grundlægges allerede i de første år af et barns liv, når vi giver barnet sansemæssige oplevelser i naturen og uden for. I Lindehaven har vi et aktivt ude liv hele året. Vi er på legepladsen, og tager på ture hvor børnene kan se og opleve fx forskellige slags træer, forskellige slags blomster /plante arter, dyrehold mm, men vi skaber også disse begyndende forståelser af sammenhænge ved at tage på ture til byen som kontrast til naturen. I alle disse forskellige kontekster, får barnet mulighed for, at sanse, gå på opdagelse, afprøve og eksperimentere med erfaringer og forståelser for sammenhænge og ikke mindst med årsag virkning. I takt med barnets alder, viden og forståelse udvider vi barnets verden, og tager længere ture, hvor vi sammen kan være nysgerrige på den natur vi omgiver os med, og som kan have forskellige udtryk. Som eksempel ser årstiderne meget forskellige ud, alt efter om vi kigger på vores legeplads, er i skoven, i parken eller er i Herlev bymidte. Udtrykket er forskelligt, men årstiden den samme.

Ikke mindst giver naturen os mulighed for at opleve en mangfoldig vifte af sanser og indtryk. Der er dufte, lyde fra fugle, lyde fra grene der knækker når man går på en skov sti, der er rødder der skal hoppes over, den bløde skovbund der er mærkelig at gå på, den sumpede græsplæne mm. Alt dette opleves og sanses når vi bevæger os i naturen og uderummet, når vi leger i den og undersøger, når vi sammen bliver kloget på noget vi ikke ved, og når vi viser den interesse.

Det pædagogiske lærings miljø i Lindehaven, tager udgangspunkt i følgende strategier, aktiviteter og læringsmetoder, til at understøtte børnene erfarings dannelse i forhold til natur, ude liv og science.

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø for vuggestuebørn 0-2 år

Vi har fokus på, at bruge legepladsen, i alle de stunder hvor det overhovedet er muligt, og bruger både legepladsen til at kunne fordybe os sammen med børnene om fx dyr vi finder under en træstub, som børnene kigger på, undersøger, holder i hånden og laver bosteder til, eller fx plukker æbler fra vores æbletræer og laver æblegrød af. Men vi bruger i særdelshed også uderummet til, at øve nogle af de motoriske kompetencer, som netop uderum og natur kan byde ind med, når der er højt til himmelen. Det er også på legepladsen, at man kan sidde under det store træ i læ hvis det regner, og som lille barn undre sig sammen med en voksen over, at det regner, men vi bliver ikke våde.

Vi tager så tit det kan lade sig gøre, på ture i nærområdet, til parken, til søerne, til mosen, Kildegården og alle de steder, hvor små børn kan få oplevelser. Nogen gange er det lige uden for døren, hvor en hare er kommet forbi på legepladsen og andre gange, rejser vi ud i verden og ser på de dyr vi har i Herlev forskellige steder. (høns og får). Det kan være i både små grupper og i lidt større grupper.

Vi finder steder, hvor børnene kan bruge kroppen og sanserne uden for, fx når vi finder verdens største bakke, og løber op og ned af bakken igen og igen. Eller at alt står stille, fordi alle børn bliver optaget af at se på en myretue, hvor der er travlhed.

Vi italesætter og arbejder med årstiderne, samler blade og dekorere med dem, smuldre dem og kigger på deres farver og former. Det kan også være kastanjer, grene og det børn og vi finder på vejen.

Vi tager inde livet med ud, og bruger vores ude rum som netop rum, hvor flere forskellige aktiviteter kan foregå.

Vi tager udelivet med inde for, fx planter, eller sne. Den kolde sne kan fx være overvældende for det lille barn at gå i og røre ved uden for. Inden for kan barnet røre ved sne i trykke rammer og se det forsvinde, når det bliver til vand, og langsomt i eget tempo blive modigere og indtage uderummet hvor fænomenet sne ikke mere er så ukendt og er afprøvet. Eller der kan leges i de visne blade, som knaser og er skægge at være i

Retningsgivende refleksioner og eksempler på læringsmiljø for børnehavebørn 3-5 år

Også for denne aldersgruppe er udelivet en stor del af hverdagen på alle tidspunkter af året. Legpladsen bruges på forskellig vis. Her er der plads til fysisk udfoldelse, fælles lege og fordybelse i de små oaser, der er kendetegnet for begge vores afdelinger. Det er også her vi sammen er nysgerrige, og eksperimenterere og øver os i forskellige discipliner i trygge og kendt omgivelser.

Vi arrangerer ture både spontane og planlagte ture, til natur steder, hvor vi sammen med børnene kan opleve, mærke, sanse og gå på opdagelse i kendte områder, som i ukendte områder. Vi tager billeder, kigger i bøger og søger sammen information, når der er viden vi ikke har.

Vi skaber opmærksomhed på at passe på naturen, ser hvor vi går fx i skoven, på vores legeplads, passer på dyrene, uanset om det er en snegl eller regnorm, og smider affald i skraldespanden når vi fx har spist madpakker i skoven. Derudover arbejdes der med bevidst hos børnene, om miljø, ved at fx at samle plastik op der ligger og flyder, fordi det er skadeligt for naturen.

Vi er opmærksomme på, at vi er rollemodeller for børnene, når vi leger og bevæger os i naturen, så børnene lærer og bliver opmærksomme på, "natur færdsels regler". Fx at vi er stille hvis vi opdager en fuglerede med fugleunger i, så fuglene ikke bliver forskrækket.

Vi arbejder med begyndende forståelser for samfundsmæssig bæredygtighed, hvor vi har fokus på fx, genbrug (brugt legetøj og inventar). Vi har fokus på reducere af madspil og bruger rester til nye spændende retter, fx bulgur og linse klatkager, brød hvor der er grød i mm. Dette italesættes og snakkes der med børnene om, lige som køkken assistenterne fortæller børnene hvad det er de skal spise, og svarer på nysgerrige spørgsmål om alverdens ting om mad. Det pædagogiske personale har dialog med børnene om fra jord til bord, og ikke mindst viser vi børnene at der er sammenhæng mellem hvordan vi som mennesker påvirker naturen, og måden naturen reagerer på.

Vi bruger naturen og uderummet, når vi arbejder med science, eksperimenterer og går på opdagelse i årstidernes og naturens forunderlige verden, hvor vi mærker og opdager forskel på hvordan overflader mærkes, noget lugter, noget dufter, noget kan spises og andet er til pynt. Og hvis det er koldt nok, kan vi lave is i uderummet.

Vi skal vedblive med at være opmærksomme på, at tilbyde børnene mulighed for et rigt ude liv, og give børnene mulighed for at opleve et bredt udsnit af naturen i både land og by. Vi skal være opmærksomme på, at vi som rollemodeller, skal gøre os umage med, at opsøge viden om naturen, hvis der er noget vi ikke lige ved noget om. Og gerne undersøge og indhente viden sammen med børnene. Vi skal italesætte børns eksperimentering, så de bliver bevidste om, at de faktisk øver sig i, at gøre sig erfaringer med det ukendte.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

I mødet med kulturen, det æstetiske læringsmiljø og i fællesskaberne sker der noget forunderligt. Vi er på opdagelse i nye og ukendte verdener og udtryksformer sammen, og vi får sammen forståelser for, hvor forskellige vi er, og hvor ens vi er. At arbejde med kultur /kulturelle udtryksformer, æstetik og fællesskab,

giver barnet mulighed for, at udvikle forståelser, erfarer og fortolke egne og andres forskellige måder at være i verden på, samt de forskellige udtryk vi hver især måtte have med os i livet.

I Lindehaven arbejder vi ud fra værdier, hvor respekt, nysgerrighed og den undersøgende tilgang, skaber mulighed for, at det enkelte barn og børn i fællesskab, kan afprøve, spejle sig og gøre sig erfaringer med, venskaber, konflikt håndtering medbestemmelse, at eje tiden og rummet, at blive lyttet til og respekteret, samtidig med, at barnet øver sig i de demokratiske spilleregler, hvor deltagelse i fællesskabet, er en del af en dannelses proces, hvor børn øver sig i demokratiske beslutnings processer, og får oplevelse af at være en aktiv del af disse. For barnet er det vigtigt, at disse processer tager højde for det enkelte barns erfarings niveau og formåen, så fællesskabet tager højde for, at deltagelsesmuligheder, sker på forskellige vilkår. Det betyder, at vi har fokus på følgende

Det pædagogiske lærings miljø i Lindehaven, tager udgangspunkt i følgende strategier, aktiviteter og læringsmetoder, til at understøtte børnene erfarings dannelse med Kultur, æstetik og fællesskab.

Retningsgivende refleksioner og eksempler på lærings miljø for vuggestuebørn 0-2 år.

Vi arbejder med at skabe glæde ved fælles oplevelser om det fælles tredje. Det kan være sang lege, musik og bevægelse, hvor vi kigger på hinanden og gør det samme som hinanden. Vi spejler os i hinanden og ser at alle er med men på forskellige niveauer.

Børnene laver egen musik, fx trommer på borde, stole, klapper laver lyde og egne udtryk, der bliver grebet af de voksne der leger med.

Vi præsenterer børnene for forskellige materialer, hvor det færdige udtryk bliver forskelligt, og de sanselige oplevelser for børnene bliver mangfoldige. Selvom børnene er små erfares der, i de kreative processer, at forskelligt materiale kan bruges til at skabe mange forskellige slags udtryk,

Vi indretter rummene fleksibelt, så der er plads til både de fysiske lege, og de mere stille fordybelses lege. Også uderummet bruges flittigt hvor de fysiske, og motoriske udfoldelser har de bedste betingelser.

Traditioner er betydningsfulde for os. Her er vi nemlig sammen om det fælles tredje på tværs af aldre, med forældre, bedsteforældre mm. Vi holder julefest, sommerfest, bedsteforældre dag, arbejdsdage, fælles spisning på stuerne, Lucia optog, fælles samling, fastelavn etc. Og det er fantastisk for både store og små.

Vi læser bøger og går på biblioteket, hvor børnene kan lege og lære denne kultur institution at kende, ligesom vi opfordre forældre til at besøge biblioteket sammen med deres børn, og beskriver hvad vi læser og synger, samt hvilke kompetencer det udvikler hos deres barn.

Vi har faste kendte rutiner og faste rammer, men indretter os også efter barnet og børnegruppens behov for fleksibilitet, så børnenes rytmer og spor følges.

Vi hænger billeder op af børnene i forskellige aktiviteter, så de kan se sig selv i fællesskab med andre om det tredje fælles.

Retningsgivende refleksion og eksempel på lærings miljø for børnehavebørn 3-5 år.

Der arbejdes med fleksible rum indretning, så der er plads til både stille lege og fysisk udfoldelse i rummene. Derudover bruges uderummet i høj grad, der hvor fysisk aktivitet er på børnenes program.

Vi inddeler ofte børnene i mindre grupper, hvor aktiviteterne kan være forskellige og kan tage udgangspunkt i børnenes spor og interesse, men også i en målsat aktivitet hvor de voksnes agenda tager

udgangs punkt i at sikre og skabe deltagelses muligheder for alle børn i et mindre og trygt øvelses miljø. Ud fra vores motto ” kendskab skaber venskab” sammensættes disse gruppe på en sådan måde, at der gennem relationelle venskaber, øves i at forstå, deltage og bidrage ind i demokratiske beslutningsprocesser, hvor børnene, understøttet af de voksne, hjælper hinanden med, fx at give plads til et barn der skal bruge tid til at finde ordene, eller omvendt hjælper et barn med at øve sig i at lytte.

Vi eksperimenterer med forskellige materialer og undersøger og leger sammen, om de udtryk vi sammen kan skabe. Nogen gange får materialet en anden funktion end det er skabt til

Vi læser, fortæller og leger eventyr, og fortællinger om gamle dage bliver også fortællinger, børnene både lytter til og er nysgerrige på.

Vi tager ud i verden og opdager hjørner af Herlev, vores by alt efter alder og udviklings niveau. For de største bliver verden udvidet med ture til København, hvor fx besøg på slotte, et museum, eller sejltur på Lyngby sø er på programmet. Her bliver oplevelserne krydret med fortællinger om gamle dage, konger og dronningers verden, og ikke mindst med fortællinger om, hvordan verden så ud i gamle dage i forhold til verden i dag.

Vi benytter os af tilbud om teater forestillinger som Herlev kulturhus laver, vi ser skolernes årlige teater musical og ind i mellem viser de største børn forestillinger for de mindre børn og/eller forældre, til stor glæde for både de børn der performer, og har øvet sig sammen, og det publikum, store som små der kigger på. Alle bliver optaget af ikke alene fortællingen, men også af stemninger, af glæde og spændthed der kan mærkes overalt.

traditioner – se lærings miljø for 0-2 års alderen.

Vi skal arbejde med at være mere opmærksomme på forskellige kulturelle og kunstneriske udtryk, som vi kan præsentere for børnene og eksperimenterer med sammen. Vi kunne fx have en årlig fernisering, hvor børnene præsenterer forskellige kulturelle udtryk som de har arbejdet med.

Derudover, som nævnt flere steder i denne læreplan, skal vi arbejde mere systematisk med at inddrage børnene, så barnets stemme bliver hørt og taget alvorligt. Det kan fx være i forhold til indretning men også i mange andre forhold.

Vi har mange opmærksomheder, og mange områder som vi gerne vil blive klogere på, dygtigere til, og som vi vil udvikle på. Vi vil udvikle og forfine vores praksis, sammen med børnene, forældrene og ikke mindst med hinanden. Netop dette skal vores læreplan bruges til. Vi skal systematisk og løbende, gennemgå vores værdier og vores praksis, så vi kan blive klogere på os selv og ikke mindst de måder vi tilrettelægger læringsmiljøet på for vores børn, så de til enhver tid stemmer overens med lovgivningen på området, men også med vores ønske om, at være en institution, hvor det gode børneliv leves i alle dets facetter.

Tak fordi I læste med.

De bedste hilsner fra alle os i Lindehaven.

Evalueringsskulturr

Se dokument Lindehavens evaluering af den pædagogiske læreplan 2021